

УДК 387.14
ББК 74.58Г.В. Товканець
м. Мукачево, Україна

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ У ЕКОНОМІЧНІЙ ОСВІТІ В ЧЕХІЇ

Науково-технічний прогрес, особливо в галузі комунікацій, постійно сприяє зростанню глобалізації, взаємозалежності світу, створює основу для формування єдиної світової системи економічних, політичних, соціокультурних зв'язків. Останнім часом ці процеси інтенсифікувалися внаслідок бурхливого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, на основі яких формується найбільш раціональний шлях підвищення якості життя населення країни за рахунок вступу на новий шлях цивілізованого розвитку і переходу економіки на наукоємні, ресурсозберігаючі виробництва. У сучасних умовах швидких змін і необхідності швидко отримувати інформацію зумовили виникнення на основі інформаційно-комунікаційних технологій інноваційних технологій, однією з яких є дистанційна освіта, що забезпечує значній кількості осіб здобуття знань.

Дистанційна освіта як результат інформаційного суспільства, інформатизації та комп'ютеризації, комунікаційних технологій виникла порівняно недавно, але дуже часто ставала предметом дискусій, розгляду вітчизняних і зарубіжних науковців, практиків у галузі педагогіки, філософії, психології, кібернетики (Д. Харріс [7], Л. Перельман[9], Г. Рассел [11], В. Брдічка [5], І. Проуха [10], Л. Тобахнянський[3], Р. Гуревич. [1], В. Колмогоров [2], П. Хуторський [4] та інших). Практично всі відзначали, що в кінці XX – на початку XXI століття глобальна інтелектуальна революція стала результатом розвитку науково-технічної революції і суміжної з нею глобальної соціальної революції, що повністю змінила соціально-політичний і соціально-культурний характер сучасної епохи. У цьому ряду дистанційна освіта проглядається як освіта майбутнього.

Мета нашої статті - аналіз ролі дистанційного навчання у розвитку вищої економічної освіти в Чехії.

Як відомо, дистанційна освіта – це відкрита система навчання, що передбачає активне спілкування між викладачем і студентом за допомогою сучасних технологій і мультимедіа. Як навчальний матеріал, використовуються спеціально підготовлені друковані видання, які доповнюються аудіо- і відео касетами, технологією комп'ютерного навчання, телевізійних лекцій і телетекст.

Дистанційне навчання має багато переваг. Така форма навчання дає свободу вибору місця, часу та темпу навчання. Найважливішим із них є те, що кожен може працювати в будь-який час і в будь-якому місці завдяки глобальній системі Інтернет, не підпорядковуючи свій час викладачеві та не забираючи додатковий час у викладача. Студент не зобов'язаний бути постійно в аудиторії, приходити на чітко визначений час. Ця форма навчання є надзвичайно актуальною для студентів, тому що можна самостійно розподілити час навчання.

За словами Гленна Рассела, система дистанційного навчання може бути організована за допомогою двох основних моделей: синхронного та асинхронного навчання. Синхронний метод організації дистанційного навчання має такі особливості: у ході роботи проводяться регулярні зустрічі зі студентами та викладачами: чат, відеоконференція, що вимагає співпраці та взаємодії в заздалегідь узгоджений час. Цей метод дозволяє приділяти більше уваги всім учасникам, але його важко реалізувати, особливо, коли учасники знаходяться в різних часових поясах. Асинхронний метод характеризується більшою гнучкістю: робота планується так, щоб студенти мали доступ до навчальних матеріалів за бажанням, активно використовується Інтернет, час зустрічі не координується, прямий зв'язок і інтерактивне спілкування є досить обмеженим [11].

Зазначимо, що лідером дистанційної освіти в Західній Європі є Відкритий університет Великобританії. На його Web-сайті (<http://www.open.ac.uk/zx>, www.open.ac.uk/zx) розміщена інформація стосовно сотні навчальних планів і програм у галузі роботи з персональним комп'ютером, програмування, бізнесу, менеджменту і маркетингу.

У 1987р. було засновано Європейську асоціацію університетів з дистанційного навчання, яка в подальшому переросла в Європейський відкритий університет.

Дистанційне навчання в Чехії розвивається з початку 90-х років, коли група науковців з Університету Палацького в Оломоуці, університету технології Брно та Академії Я.А. Коменського в Празі розпочала теоретичні розробки щодо можливості використання технологій дистанційного навчання у системі професійної підготовки студентів у Чеській Республіці. На основі аналізу розвитку дистанційної освіти в європейських державах і державної політики Чеської Республіки в освітній та інформаційно-комунікаційній сферах дало можливість створити Національний центр дистанційної освіти – Národní centrum distančního vzdělávání (NCDV), метою діяльності якого є:

- формування бази даних курсів з менеджменту для безперервного навчання, що здійснюється в чеських вищих навчальних закладах;
- бібліотечне обслуговування, відповідно до вимог управління бібліотечних фондів і спеціалізованих фондів у бібліотеках Центру з вивчення вищої освіти (CSVŠ), що був створений у 1996 році та Національного центру дистанційної освіти (NCDV);
- підготовка, узгодження, експертиза, консалтинг і видавнича діяльність у галузі дистанційної освіти в контексті навчання протягом життя в країні;
- координація та консультативна діяльність із використання технологій дистанційного програмування, а також інших інформаційних технологій у розробці програм і курсів у вищих навчальних закладах;
- організація курсів дистанційного навчання, узгодження дій з керівництвом університетів, міністерств тощо [8].

Що ж надало впевненості у необхідності та можливості створення такого Національного центру дистанційної освіти? Насамперед, це державна підтримка. Зазначимо, що в освітній політиці Чеської Республіки проблемам інформаційно-комунікаційних технологій надають пріоритетного значення. Забезпечення економічно і географічно доступних сучасних електронних засобів, на думку чеських фахівців, є передумовою для підвищення конкурентоспроможності чеської економіки. Без сучасної комунікаційної інфраструктури не може бути гарантований рівний статус чеської економіки у ЄС та у світі [9, с.64].

Основна роль держави вбачається у створенні сприятливих умов для розвитку інформаційного суспільства в ЧР, у ліквідації будь-яких небажаних наслідків щодо поширення інформаційно-комунікаційних технологій. Для цього урядом Чехії передбачено план дій, суть якого полягає у створенні сучасних і безпечних суспільних послуг, доступних в он-лайн; тривала лібералізація сектору електронних комунікацій для забезпечення ефективного конкурентоспроможного середовища, яка призведе до зниження цін на послуги та сприятиме надходженню інвестицій; підтримка розширення високошвидкісного доступу до Інтернету і забезпечення його доступності для всіх груп населення, розвиток комп'ютерної грамотності населення; підтримка розвитку електронного бізнесу технології шляхом створення відповідного забезпечення, захист авторських прав і захист персональних даних.

Варто зазначити, що дослідження, проведені Чеським статистичним управлінням у 2008 році свідчать, що персональний комп'ютер (ПК) у домашніх умовах є майже у 48% домашніх господарств (загалом у близько 2,06 млн. домашніх господарств), але, згідно з останніми даними Factum Invenio за результатами обстеження у березні 2009 року, вже оснащені персональними комп'ютерами більше половини всіх домашніх господарств (53%) [5].

Ефективний захист прав інтелектуальної власності, який може використати внутрішній та іноземний інвестори, дозволяє забезпечити у Чеській Республіці низький рівень комп'ютерного піратства, сприяє високій активності професійної діяльності і викладачів вищих навчальних закладів, і фахівців інформаційно-комунікаційних технологій.

За умовами впровадження в освітню діяльність, дистанційні центри, факультети, відділення повинні мати акредитовані освітні програми. Студент може одержати диплом тільки у випадку, якщо вивчив певну кількість дисциплін, що відповідає 60 кредитам. Основну увагу в дистанційній освіті спрямовують на вивчення дисциплін, що пов'язані з дослідженнями у професійній сфері, та закріплення знань на практиці (актуальною є співпраця з професійними об'єднаннями, приватними, акціонерними та державними підприємствами, концернами, транснаціональними компаніями). Так, програма курсу для економіки і менеджменту пропонує модульний курс «Психологія управління». Курс призначений у першу чергу для керівників державних промислових підприємств та організацій і побудований на основі модуля таким чином, що кандидат може скласти індивідуальний навчальний план відповідно до його власних потреб і водночас одержати комплекс знань і навичок, що охоплюють різні галузі психології управління.

Щоб одержати сертифікат про закінчення курсу та досягнути мети курсу, необхідно вивчити та пройти контроль мінімум з одного семінару, які пропонуються в кожному з п'яти модулів.

Структура курсу та семінарів наступні:

Блок I. Вступ до менеджменту і лідерства. Психологічний аналіз компонентів і фаз управлінської діяльності.

Блок II. Менеджер у системі управління та у стосунках з іншими. Особистість менеджера. Відгуки працівників. Творчість у роботі менеджера.

Блок III. Управління персоналом. Мотивація в роботі. Використання психологічної оцінки в роботі менеджера. Керівництво групою.

Блок IV. Комунікація як засіб підтримки людей. Арт-підхід у зв'язку. Формування впевненості менеджера у собі. Тактика і стратегія у стосунках із підлеглими. Гігієнічні аспекти роботи управління. Стрес у житті менеджера. Відпочинок у професійному житті менеджера.

Дистанційна освіта в Чехії є важливим фактором розвитку економічної освіти дорослих, особливо людей похилого віку. У розвитку такої освіти зацікавлене суспільство, а держава надає суттєву фінансову підтримку.

Надзвичайно популярними в Чехії є Програми MBA. Вони використовують дистанційне навчання як ефективну форму організації навчального процесу. Стандартний зміст дистанційного навчання MBA завжди заснований на вивченні таких дисциплін як бухгалтерський облік, управління людськими ресурсами, маркетинг, організаційна поведінка, кількісні методи й управління інформацією. Навчальні програми відрізняються один від одного в елективних курсів, які дозволяють спеціалізація досліджень, хоча мають одну мету - підготувати випускників до вирішення нових завдань бізнес-середовища.

Програма MBA «Full-Time» – це програма, що передбачає вивчення спільного курсу зі студентами інших програм протягом першого року навчання, а другий рік – за власним проектом на підприємствах, в установах, яким запропоновано проект і який даною організацією прийнятий. Особливістю такого курсу є порівняно тривалий термін навчання, який може визначатися трьома-чотирма роками. Хоча низка оплата за навчання та невеликі витрати на проживання компенсують недоліки програми. Таку програму пропонує в Чеській Республіці Американська бізнес-школа в Празі - US Business School Praha (USBSP).

Програма EMBA – це дослідження, призначене для керівників вищої ланки, які мають не менше п'яти років досвіду роботи на керівній посаді. Мета цієї програми полягає в оновленні управлінських навичок керівного складу. Цей вид навчання вважається дуже

престижним. Частину навчального часу студенти проводять на робочому місці, частину у вечірній час і вихідні, частину – під час очного навчання протягом одного тижня. Термін навчання, як правило, два-три роки. Таку форму забезпечує більшість шкіл менеджменту в Чеській Республіці. Але є ще так званий курс «Онлайн MBA», тобто віртуальний університет, де спілкування відбувається цілком тільки через Інтернет. Це дозволяє використовувати можливості сайтів і створювати власну мережу для спілкування. Нині таке навчання є потенціалом для розвитку освітнього середовища у Чехії.

Спеціалізовані програми MBA в Чеській Республіці пропонують широкий спектр напрямів: управління знаннями, управління персоналом, маркетинг і комунікації, управління проектами, політології та державного управління й управлінського MBA університету. Деякі школи намагаються створювати спеціалізовані блоки: MBA зі спеціалізацією в галузі автомобільної промисловості (Cardiff), освіти (Aston), обробній промисловості (Твенте IEFSE, KIL), охорони здоров'я (Nottingham, Vlerick), інформаційного менеджменту (Лестер, SDA Бокконі, Бредфорд), телекомунікацій (Ньюкасл), торгівлі (Archamps, Bath), спортивного менеджменту тощо [10].

Якість як економічна категорія у сучасному світі набуває важливого значення. У Чехії працює дистанційна програма економічного спрямування «Дослідження якості». Основним завданням такого навчання є підготовка фахівців до управління системи менеджменту якості галузі. Метою навчання є формування практичних навичок у галузі проектування, впровадження та підтримки системи менеджменту якості в організаціях. Навчання проводиться за 4 модулями: основи менеджменту якості; стандарти, документації й аудит; інструменти управління і підвищення якості; правові аспекти контролю якості. Курс призначений для цільової спеціально створеної групи, що складається з виконавчих керівників комерційних і некомерційних організацій, менеджерів та інших керівників, відповідальних за впровадження і підтримку системи менеджменту якості в організації або її частини, а також усіх тих, хто хотів би ознайомитися з принципами і вимоги до управління якістю в сучасних організаціях [12].

Важливо, що для Чеської Республіки основним пріоритетом є не стільки європейська та світова інтеграція, скільки забезпечення національних інтересів власної країни щодо формування інформаційного суспільства. Відзначимо, що практично все навчально-методичне забезпечення подається чеською мовою. Іноземні школи, представництва обов'язково мають дублювати всю інформацію чеською мовою. Наприклад, у дистанційній програмі «Дослідження якості» в презентації особливо підкреслено: Увага: Ця програма може бути вивчена тільки чеською мовою! [12].

Необхідно зауважити, що дистанційне навчання має певні недоліки, про що чеські фахівці говорять відкрито. Електронне повідомлення, навіть якщо воно буде найкраще представлено в електронному варіанті, навіть у формі відеоконференції, ніколи не може повністю замінити реального, живого контакту студента з іншими студентами та викладачем. Окрім цього, необхідно звернути увагу на те, що частка контрольованого навчання із встановленими для кожного завдання термінами виконання може спричинити стрес і втрату мотивації. При дистанційному навчанні не має можливості негайно реагувати на подразники навколишнього середовища, що може негативно вплинути на формування психологічного стану студента. Відстань стає перешкодою, бар'єром для безпосереднього виховного впливу.

Але в цілому дистанційна освіта як одна з інноваційних освітніх технологій у Чеській Республіці є актуальною формою навчання. Та необхідно зважати на те, що будь-які технології повинні мати на меті навчання та формування особистості відповідно до вимог суспільства, вимог часу. Інформаційно-комунікаційні технології підвищують інтерес до навчання, особливо у економічній вищій освіті. Глобальне інтернет-середовище сприяє цілком природному способу допомогти бачити світ у його багатогранному вияві.

Таким чином, дистанційне навчання в освітньому середовищі Чехії сприяє розширенню освітніх можливостей для різних груп, особливо у контексті вищої економічної освіти, підвищенню рівня конкурентоспроможності держави, удосконаленню інформаційно-комунікаційних технологій, формуванню сприятливого соціально-психологічного середовища розвитку вищої освіти в цілому.

Поглибленому вивченню проблем дистанційної освіти та інформаційно-комунікаційних технологій освітнього середовища сприятиме розгляд проблем організації віртуального університету, мережевого етикету, інтелектуальної власності.

Література:

1. Застосування мультимедійних засобів навчання та глобальних інформаційних мереж у наукових дослідженнях / Укладачі: Гуревич Р. С., Шестопалюк О., В.Шевченко Л. С.- Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2004.- 125 с.
2. Малитиков Е. М., Карпенко М. П., Колмогоров В. П. Дистанционное образование в Российской Федерации и странах СНГ: вопросы теории и практики // Телекоммуникации и информатизация образования. — 2001. — № 3. — С. 16-36.
3. Товажнянский Л. Система непрерывной освіти на базі дистанційної технології навчання і кредитно-модульної організації навчального процесу / Л. Товажнянський // Вища школа. -2004. - № 5/6. - С. 62-65.
4. Хуторской А. В. Научно-практические предпосылки дистанционной педагогики / А. В. Хуторской // Открытое образование. — 2001. — № 2. — С.30-35.
5. Brdička, Bořivoj. Role internetu ve vzdělávání [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://it.pedf.cuni.cz/~bobr/role/ka56.htm>
6. Brdička, Bořivoj. Učení s počítačem (Teaching with computer). - Praha : Reprodukční a knihařské pracoviště PČF UK, 1996.
7. Harris, Judi. Virtual Architecture: Designing and Directing Curriculum-Based Telecomputing. - ISTE, 1998, ISBN 1564841308.
8. Národní centrum distančního vzdělávání [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.csvs.cz/csvs_nediv.shtml
9. Perelman, Lewis J. School's Out - Hyperlearning, the new technology, and the end of education. - New York : Avon Books, 1992.
10. Prucha Jiri, Mika Jiri. Distanční studium v otázkách / (Průvodce studujícími a zájemci o studium) Centrum pro studium vysokého kolství Národní centrum distančního vzdělávání. - Praha 1999 <http://www.csvs.cz>.
11. Russel, Glenn. Is Virtual Schooling a Virtual Reality?. From Now On, March 2001, [referred 2001-05-25]. Dostupný z: <http://fno.org/mar01/virtualschool>.
12. Studium jakosti / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.lli.vutbr.cz/studium-jakosti>.

У статті розглядаються питання ролі інформаційно-комунікаційних технологій у розвитку освіти, організації дистанційної освіти в Чехії, структури курсів та семінарів дистанційного навчання

Ключові слова: дистанційна освіта, інформаційно-комунікаційні технології, програми MBA, Чехія.

В статье рассматриваются вопросы роли информационно-коммуникационных технологий в развитии образования, организации дистанционного образования, в Чехии, структуры курсов и семинаров дистанционного обучения.

Ключевые слова: дистанционное образование, информационно-коммуникационные технологии, программы MBA, Чехия.

The article considers the role of ICT development in education distance education organization in Czechia the structure of courses and distance learning seminars.

Key words: distance education, ICT, MBA, Czechia.